

Bosbeheer in zeven stappen

Geheugensteun bij de cursusdag *Bosbeheer voor niet bosbeheerders*
door Simon Klingen



1 Dikte zegt niks

Niet alle dikke bomen zijn oud, terwijl dunne bomen heel oud *kunnen* zijn. In de veel bospercelen zijn de bomen gelijktijdig aangeplant maar ongelijk van dikte. In het opgroeiende bos concurreren de bomen met elkaar om licht en ruimte: wie het eerst boven is heeft gewonnen! Deze strijd levert winnaars (de dikke) en verliezers (de dunne bomen).

2 Grote kronen >> dikke bomen

De dikte van een boom heeft wèl een directe relatie met de omvang van zijn kroon: hoe groter de kroon, hoe dikker de stam. Dunne bomen hebben altijd een kleine kroon. De omvang van een kroon is afhankelijk van de ruimte die de boom in de loop van zijn leven heeft genomen (of gekregen). Aan een grote kroon zit veel blad of naalden en deze zorgen voor sterke groei en dus brede jaarringen. Veel ruimte levert dus dikke bomen.

3 Bos groeit

Bomen worden nooit dunner. Bomen worden ieder jaar wat langer (niet tot in de hemel) en ieder jaar wat dikker. Gemiddeld groeit er in Nederland jaarlijks op iedere hectare (100 x 100 m) bos ongeveer 7m³ hout bij, dat noemen we de aanwas. Jong bos groeit harder dan oud bos. Er wordt geregeld hout uit het bos geoogst, maar al jaren minder dan er aangroeit. Er staat daardoor nu veel meer hout in het bos (gemiddeld 230 m³/ha) dan bijvoorbeeld vijftig jaar geleden (gemiddeld 150 m³/ha).

4 Bomen leggen CO₂ vast

Zolang bomen groeien leggen ze koolstof vast: ze nemen CO₂ uit de lucht op (en geven zuurstof af). Als hout verbrandt komt de koolstof weer als CO₂ in de atmosfeer. Als het geoogste hout een duurzame bestemming krijgt - bijvoorbeeld als meubels - blijft de CO₂ vastgelegd. Nieuw bos aanleggen is een effectieve manier om CO₂ vast te leggen.

Bosbeheer richt zich op het ecosysteem bos met zorg voor milieucondities zoals bodem en water. Bos is het meest veelzijdige terreintype van Staatsbosbeheer: natuur- en cultuurhistorische waarden om te beschermen, hout om te benutten, en voor veel mensen top om te beleven. Bosbeheer betekent kiezen: waar je welke functieaccenten hanteert en sturen in de groei van bomen en duurzaam benutten van de bijgroei.

Deze cursusdag gaat over het functioneren van bos en de toe te passen beheeringrepen.

Harrie Hekhuis

5

Heeft bos 'onderhoud' nodig?

Welnee, bos redt zich prima zonder de mens. Maar, in een bos waar niet ingegrepen wordt blijven de bomen lange tijd dicht op elkaar staan (ze blijven relatief dun) en is er weinig variatie in de 'bosstructuur', de ruimtelijke opbouw van het bos. In de meeste bossen wordt daarom met enige regelmaat selectief gezaagd, dat heet *dunnen*. Daarbij krijgen bepaalde bomen (toekomstbomen) meer groeiruimte: bomen met een goede houtkwaliteit en bomen met bijzondere natuur- of esthetische waarde. Met dat dunnen komt er ook meer licht voor de ondergroei.

6

Ruimte voor nieuw bos

Als een bos uitgedund wordt, vullen de overgebleven bomen de ontstane ruimte geleidelijk weer op. Bos groeit altijd weer aan. Als een bos wordt 'kaalgekapt' komt er daarna vanzelf, of door aanplant, weer bos terug. *Bosverjonging* heet dat. Als ergens bos definitief verdwijnt, bijvoorbeeld in verband met de aanleg van wegen of woningen, wordt dat gecompenseerd door elders nieuw bos aan te leggen.



7

Er is nu meer bos in Nederland dan een paar eeuwen geleden

Nu is zo'n 10% van het oppervlak van Nederland bos, maar eeuwenlang was dat minder dan 1%. Vanaf de Middeleeuwen waren op de zandgronden uitgestrekte heidevelden onderdeel van het landbouwsysteem. De koeien en schapen die er graasden leverden mest voor de akkers. Met de komst van kunstmest, eind 19de eeuw, waren de heidevelden niet meer nodig. Veel heide is toen omgevormd tot bos (Staatsbosbeheer opgericht 1899).